

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет міжнародних відносин, політології і соціології
Кафедра міжнародних відносин
Силабус курсу

Зовнішні чинники посткомуністичних трансформацій

Обсяг	кредитів – 3, годин – 90
Семестр, навчання	рік 1-й рік, 2-й семестр
Дні, час, місце	Французький б-р, 24/26, за розкладом
Викладач (-і)	Захарченко Алла Миколаївна, к. політ. н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин
Контактний телефон	-
E-mail	allazakharchenko@gmail.com
Робоче місце	Кафедра міжнародних відносин, к. 32, Французький б-р, 24/26
Консультації	<i>Очні консультації:</i> Французький б-р, 24/26, к. 32, щотижнево за розкладом.

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі студентами буде здійснюватися через вказаний E-mail та очні зустрічі на консультаціях.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни

Зовнішні чинники посткомуністичних трансформацій

Пререквізити і постреквізити курсу (Місце дисципліни в освітній програмі):

Пререквізити – Теорія міжнародного конфлікту, економічна і фінансова політика в умовах глобалізації;

Постреквізити – Практикум з проблем зовнішньоекономічної політики, практикум з аналізу міграції та ринку праці пострадянських країн.

Мета курсу — вивчення ролі зовнішніх чинників у процесі посткомуністичних переходів країн Європи (Албанія, Болгарія, Боснія і Герцеговина, Македонія, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія, Чорногорія) та колишніх радянських республік (Азербайджан, Білорусь, Вірменія, Грузія, Естонія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Молдова, Росія, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, Україна).

Завдання курсу полягають у вивченні студентами наслідків революцій в Східній Європі кінця 80-х - початку 90-х рр. ХХ ст. Розпад соціалістичного табору мав вплив як на безпосередніх учасників процесу, так і на Європу та світ в цілому. Компаративний аналіз стартових умов економічних та політичних перетворень дозволяє визначити спільні та особливі риси в розвитку країн. Курс завершується визначенням основних досягнень та проблем, що постають перед країнами регіонів ЦСЄ, ПСЄ та держав пострадянського простору в ХХІ ст. й ролі зовнішніх чинників. Вивчення і засвоєння студентами зазначеного предмету сприятиме усвідомленню розвитку світової політики в рамках міждисциплінарного аналізу та наукових підходів, сформованих в рамках різних історіографічних шкіл.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних загально-професійних **компетенцій**:

Здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК3);

Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо налагодження міжнародних економічних відносин на всіх рівнях їх реалізації. (СК 1)

Здатність розробляти та аналізувати моделі розвитку національних економік і визначати їхню роль у сучасній світогосподарській системі (СК 2)

Здатність застосовувати кумулятивні знання, наукові досягнення, інформаційні технології при здійсненні досліджень у сфері міжнародних економічних відносин (СК 12).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

-систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням кроскультурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин. (PH3);

-досліджувати й аналізувати моделі розвитку національних економік та обґрунтовувати заходи досягнення їх стратегічних цілей в умовах трансформації світогосподарських відносин. (PH7)

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (20 год.) та семінарських (10 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.).

Методи навчання під час викладання дисципліни:

Словесні: лекції (проблемні, лекції-візуалізації, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін.), розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, обговорення проблемних ситуацій.

Наочні: у тому числі мультимедійні презентації, демонстрація, метод безпосереднього спостереження, презентація результатів власних досліджень.

Практичні: рольові ігри; виконання індивідуальних завдань (підготовка та публічний захист рефератів).

Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Зовнішні чинники економічних трансформацій посткомуністичних країн Європи та Азії

Тема 1. Особливості економічних реформ у країнах Центрально-Східної Європи.

Стартові умови соціально-економічних перетворень. Головні напрямки перетворень в країнах ЦСЄ. Перші програми економічних та політичних реформ: спільне та особливе. Вплив державних та недержавних акторів на процеси економічного реформування в країнах регіону. Ініціативи Європейського Союзу як інструмент економічної підтримки країн регіону.

Тема 2. Особливості економічних трансформацій в країнах Південно-Східної Європи.

Вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на процеси реформування в країнах регіону. Деструктивна роль конфліктів на постюгославському просторі. Міжнародна допомога в післявоєнному відновленні економіки.

Тема 3. Економічна трансформації пострадянських країн.

Стартові умови соціально-економічних перетворень. Економічні реформи у пострадянських країнах у 1991 — 1999 рр. Особливості економічної трансформації в країнах Балтії, значення зовнішнього чинника. Вплив Російської Федерації на економічні трансформації в країнах пострадянського простору.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Зовнішні чинники політичних трансформацій посткомуністичних країн наприкінці XX - на початку XXI ст.

Тема 4. Політична трансформація країн Центрально-Східної Європи.

Передумови політичних реформ у східноєвропейському регіоні. Перші реформи, їх наслідки. Міжнародна підтримка процесу реформування. Формування відносини країн

регіону з провідними міжнародними організаціями. Орієнтації країн на цінності ліберальної демократії західного зразка. Зародження відносин між країнами Західної Європи та країнами регіону.

Тема 5. Другий етап перехідного періоду в розвитку посткомуністичних країн Європи. «Оксамитова реставрація».

Політична трансформація країн ЦСЄ. Демократизація країн «другої хвилі». Ліквідація тоталітаризму в Албанії, початок реформ. Еволюція реформування в Болгарії та Румунії. Розпад Чехословаччини, позиція міжнародної спільноти. Формування демократичної опозиції в східноєвропейських суспільствах. Роль засобів масової інформації в посткомуністичній Європі. Складення маятникового характеру виборів наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. Створення регіональних організацій для розвитку співробітництва між країнами регіону та взаємодопомоги на шляху трансформацій. Співробітництво країн регіону з ЄС та НАТО як стимул внутрішньополітичних перетворень. Початок процесу поглиблення співпраці із зазначеними структурами.

Тема 6. Значення зовнішніх чинників в політичній трансформації республік колишньої Югославії.

Початок дезінтеграції Югославії: позиція західних країн. Оформлення розпаду СРФЮ в 1989- 1992 рр. Хорватська війна 1991-1995 рр.: роль міжнародних акторів в урегулюванні конфлікту. Боснійська війна, її наслідки для країн регіону та всього світу. Конфлікт у Косові: політичні передумови та загострення кризи наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. Сербія і Чорногорія на початку ХХІ ст.: мирний розпад. Конфлікт у Македонії 2000-2001 рр.: роль ЄС та НАТО в урегулюванні. Інтеграція Словенії та Хорватії до Європейського Союзу: значення для країн регіону.

Тема 7. Зовнішні чинники політичної трансформації пострадянських країн.

Передумови політичних реформ у СРСР. Політика гласності на нового мислення: позиція США. Політична трансформація пострадянських країн в 90-х рр. ХХст., виокремлення країн Балтії. Європейська та євроатлантична перспектива Латвії, Литви та Естонії. Компаративний аналіз політичних реформ першого десятиліття ХХІ ст. у пострадянських країнах. Вплив Російської Федерації на політичні процеси на теренах колишнього Радянського Союзу. Вплив Турецької республіки на країни Кавказу.

ЗМІСТОВИМ МОДУЛЬ Ш.

Зовнішні чинники ідеологічної трансформації посткомуністичних країн.

Тема 8. Пошуки нової ідейної парадигми в країнах регіону.

Передумови ідеологічного оновлення посткомуністичних країн Європи. Ідеологічне забезпечення початкового етапу східноєвропейських перетворень. Регіональні особливості ідеологічної трансформації. Націоналістична ідеологія в посткомуністичних країнах Європи: спільне й особливе. Процес і проблеми становлення ліберальної демократії. Розвиток громадянського суспільства. Перелоги ідеологічної трансформації в країнах ЦСЄ та ПСЄ в ХХІ ст.

Тема 9. Ідеологічне оновлення країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.

Повернення до ліберально-демократичних цінностей, дистанціювання від Російської Федерації. Вплив ЄС та НАТО на формування та закріплення основ ліберальної демократії. Особливості націоналістичної ідеології в країнах ЦСЄ та ПСЄ.

Тема 10. Ідеологічна складова політичної трансформації пострадянських країн: міжнародний вимір.

Передумови ідеологічного оновлення пострадянських країн. Ідеологічне забезпечення першого етапу перетворень. Націоналістична ідеологія в пострадянських країнах: спільне й особливе. Проблема становлення ліберальної демократії в пострадянських країнах: значення зовнішнього чинника. Майбутнє демократії: попередні сценарії.

Перелік рекомендованої літератури

1. Брусиловська О. І. Особливості політичного розвитку Польщі на початку ХХІ століття: основні тенденції, проблеми, досягнення. Ужгородські польські наукові читання: історія, культура, політика, право, ред. М. Лендьел, М. Палінчак. Ужгород: Ліра, 2014. С. 100–107.
2. Брусиловська О. Політико-системні трансформації в регіоні Східна Європа к 1989-2004 р.: аналіз політичної думки. Міжнародні відносини й політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки. 2016. С.183-200.
3. Брусиловська О. Політична трансформація західнобалканських країн у 2004-2009 роках.
4. Майстренко Ю. Дослідження політичних трансформацій в регіоні Західні Балкани на початку ХХ ст. Міжнародні відносини й політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки. 2016. С.183-200.
5. Майстренко Ю. Політичні трансформації регіону Західні Балкани на початку ХХІ століття: зовнішні чинники. Вісник одеського національного університету. 2017. Том 19. Вип. 1. С.92-99.
6. Орлова Т.В. Історія нових незалежних держав: Postsovieticum. К.: Знання, 2010. 487 с.
7. Brusylovska O. Post-communist identities and their transformations: The cases of Poland and Romania. Balkan and Baltic States in United Europe. Histories, Religions, and Cultures II, eds. E. Anastasova, S. Toncheva. Sofia: Paradigma Publishing House, 2018. P. 56–65.
8. Lomachynska I. A., Manchenko K. I. Influence of direct foreign investment on development of economics of Visegrad group countries: conclusions for Ukraine. National Economic Development and Modernization: experience of Poland and prospects for Ukraine. Riga: Baltija Publishing, 2017. P. 74–86.

ОЦІНЮВАННЯ

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання виконання індивідуальних завдань (рефератів), захист результатів індивідуальних завдань (рефератів).

Форми і методи підсумкового контролю: Залік.

Розподіл балів здобувачів вищої освіти

Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						Індивідуальне самостійне завдання	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		

Самостійна робота студентів.

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	<p>Особливості економічних реформ у країнах Центрально-Східної Європи.</p> <p>1. Стартові умови економічних перетворень в країнах Східної Європи наприкінці 80-х рр. ХХ ст.: зовнішній чинник.</p> <p>2. Особливості економічних трансформацій 1 пол. 90-х рр.. в країнах Центральної Східної Європи: проблеми та досягнення: міжнародна допомога.</p>	6

2.	<p>Особливості економічних трансформацій в країнах Південно-Східної Європи.</p> <ul style="list-style-type: none"> . Спільні риси посткомуністичних країн Південно-Східної Європи в процесі економічного реформування. . Особливості економічного реформування в країнах регіону Західні Балкани. Економічна підтримка міжнародної спільноти в повоєнному відновленні. . Особливості економічного реформування в Румунії та Болгарії. 	6
3.	<p>Економічна трансформації пострадянських країн.</p> <ul style="list-style-type: none"> . Особливості процесу економічного реформування в посткомуністичних країнах Середньої Азії: вплив глобальних та регіональних акторів. . Особливості процесу економічного реформування в посткомуністичних країнах Кавказу: вплив РФ та країн Заходу.. . Особливості економічного реформування в країнах «Нової Східної Європи»: вплив РФ та країн Заходу. 	6
4.	<p>Політична трансформація країн Центрально-Східної Європи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Складання сучасної політичної моделі країн Центральної Східної Європи: загальна характеристика. 2. Зовнішні чинники політичних трансформацій. Кейс ПСЄ. 3. Зовнішні чинники політичних трансформацій. Кейс ЦСЄ. 	6
5.	<p>Другий етап перехідного періоду в розвитку посткомуністичних країн Європи. «Оксамитова реставрація».</p> <ul style="list-style-type: none"> . Повалення тоталітарного режиму в Албанії. Початок перетворень. . Демократизація країн «другої хвилі». 	6
6.	<p>Значення зовнішніх чинників в політичній трансформації республік колишньої Югославії.</p> <ul style="list-style-type: none"> . Хорватська війна. Наслідки . Урегулювання конфлікту в Македоні. Роль міжнародних організацій. . Формування незалежних республік: Сербія і Чорногорія. 	6
7.	<p>Зовнішні чинники політичної трансформації пострадянських країн.</p> <ul style="list-style-type: none"> . Передумови політичних реформ в СРСР. . Політична трансформація РФ в кінці XX – на початку XXI ст. . Політична трансформація Білорусії в кінці XX – на початку XXI ст. . Політична трансформація Молдови в кінці XX – на початку XXI ст. 	6
8.	<p>Пошуки нової ідейної парадигми в країнах регіону.</p> <ul style="list-style-type: none"> . Особливості націоналістичної ідеології в РФ та його вплив на процеси на пострадянському просторі. . Роль націоналістичної ідеології в країнах Кавказу. 	
9.	<p>Ідеологічне оновлення країн Центрально-Східної та Південно-Східної Європи.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розвиток ідей ліберальної демократії в країнах ЦСЄ. 2. Особливості ідеологічного забезпечення процесу політичних трансформацій в ПСЄ. 	6

10.	<p align="center">Ідеологічна складова політичної трансформації пострадянських країн: міжнародний вимір.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Націоналістична ідеологія в країнах ПСЄ: спільне та відмінне. 2. Ідеологічна трансформація посткомуністичних країн Південно-Східної Європи після 2004 р. 	6
	<p><i>Один реферат із вищевказаного переліку обирається студентом на початку семестру та надсилається викладачу за місяць до закінчення курсу.</i></p> <p><i>Обсяг реферату: 12-15 сторінок.</i></p> <p><i>Характеристика змісту: за змістом навчальної дисципліни.</i></p> <p><i>Вимоги до виконання та оцінювання: основна мета роботи – глибоке вивчення важливих теоретичних або прикладних питань дисципліни за допомогою підготовки реферату (дослідження). Вельми важливим є формування таких умінь і навичок студента: здійснювати пошук і відбір різноманітної інформації; обробляти та аналізувати інформацію; логічно і послідовно викладати результати аналізу, робити аргументовані висновки; правильно оформлювати науково-довідковий матеріал; публічно захищати виконану роботу. Робота має бути написана студентом на рівні, відповідному сучасному стану розвитку комплексу наук, які вивчають міжнародні відносини. Думки вітчизняних і зарубіжних авторів, їхні загальнотеоретичні і методологічні підходи необхідно проаналізувати та систематизувати. Мінімальний обсяг використаних джерел – 8; більшість джерел повинні складати оприлюднені документи, статті та монографії. Для оформлення виносок у тексті й прикінцевого «Списку посилань» використовується стиль APA.</i></p>	
	Разом	60

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перекладання: визначена розкладом занять та сесії.

Політика щодо академічної доброчесності: можуть відніматися бали за прояви академічної не доброчесності, аж до незадовільної оцінки та повторного вивчення дисципліни.

Політика щодо відвідування та запізнь: відвідування лекцій є добровільним, але неприпустимі пропуски семінарів без поважної причини, запізнення на заняття.

Мобільні пристрої: мають бути вимкнуті в аудиторії.

Поведінка в аудиторії: активна участь у лекціях заохочується додатковими балами.